

Rønne, den 26. juni 2014

Adoption & Samfunds svar på opfølgende spørgsmål på baggrund af foretræde for Folketingets Socialudvalg, onsdag den 18. juni 2014

Indledning

Adoption & Samfund siger tak for foretræde for Folketingets Socialudvalg onsdag den 18. juni 2014, og kvitterer for nedenstående opfølgende spørgsmål efter samrådet, modtaget telefonisk fredag d. 21. juni.:

1. Hvilke overvejelser har A&S over etiske retningslinjer vedrørende international adoption?
2. Hvilke problemstillinger ser A&S i giverlandene, og hvilke løsninger kan A&S pege på?

Vi er glade for at blive taget med på råd i disse meget vigtige adoptionsspørgsmål, og fremsender hermed vore overvejelser.

1. A&S' overvejelser over etiske retningslinjer vedr. international adoption

Etik og barnets tarv

Danmark tiltrådte Haagerkonventionen i 1997. Haagerkonventionen sætter rammer for bl.a. internationalt samarbejde om adoption, og den henviser til Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder, hvor der i artikel 3, stk. 1 står: ”I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række”.

Etisk Råd skriver om etik i et nyhedsbrev den 14. januar 2013: ”Etik drejer sig om, hvad vi bør gøre som enkeltindivider og som samfund”.

Med udgangspunkt i ovenstående vil Adoption & Samfund nedenfor nærmere redegøre for vore overvejelser over, hvad der bør gøres, for at styrke betydningen af barnets tarv i et dansk samarbejde om international adoption.

Barnets tarv, fattigdom og frigivelse af egnede børn til international adoption

De fleste af de børn, der i dag bliver formidlet til international adoption, kommer fra lande med meget fattige regioner og statsapparater, der ofte ikke fungerer optimalt, set med nordiske øjne. Dette giver os en række udfordringer. Fattigdom forøger risikoen for uregelmæssigheder i adoptionsformidlingen, og en del lande som f.eks. Etiopien har ikke som Danmark underskrevet Haagerkonventionen, der er indstiftet for at sikre kvalitet og etik i adoption. Disse forhold gør det nødvendigt for modtagerlande som Danmark at tage et større globalt ansvar for børns tarv og opvækst gennem et intensiveret samarbejde med giverlandene. Dette ansvar indebærer ansvar for både de børn, der bliver adopteret, og de børn, der bliver på børnehjemmene.

Adoption & Samfund ønsker, at der arbejdes på en løsning, der bevirker, at ikke kun danske adoptivfamilier via adoptionsgebyret, men det danske samfund som sådan bidrager til at løfte det økonomiske ansvar for disse børns ve og vel.

De formidlende organisationer og de danske myndigheder har et ansvar for, at kun børn, der er frigivet til adoption på et etisk og juridisk forsvarligt grundlag, stilles i forslag til kommende adoptanter. Samtidig har Danmark også et ansvar for at sikre, at børn, der kan frigives til adoption på dette grundlag også får muligheden for at blive adopteret.

Barnets tarv og kulturforståelse i samarbejdet om international adoption

Danske holdninger til og opfattelse af de forskellige kulturers syn på menneskerettigheder kan negligere betydningen af barnets nuværende reelle tarv vedrørende egnethed til international adoption. Det kan f.eks. være vanskeligt i en dansk kontekst at forstå, hvorfor enlige mødre behandles som de gør i Sydkorea, hvor de ved graviditet udstødes af arbejdsmarkedet eller universitetsstudier. Men så længe disse sydkoreanske kulturtræk består, vil en gruppe børn blive efterladte, vokse op på børnehjem og leve udsatte liv. Her er velgennemførte adoptioner til gavn for barnets tarv, både under opvæksten og i det senere voksenliv.

Barnets tarv, etik og mediernes definitionsmagt

Danske medier har de sidste par år haft meget fokus på et boom i frigivelsen af børn til adoption fra Etiopien. Tidligere har vi set lignende situationer i f.eks. formidlingen fra Indien og Kina. Medierne har særligt været fokuseret på fejl i adoptionsformidlingen, og enkeltsager har fyldt meget med hurtige kommentarer fra politikere og aktører på adoptionsscenen midt i den bedste sendetid.

Det er Adoption & Samfunds klare og utvetydige opfattelse, at ulovligheder og uetisk adfærd i adoptionsprocessen selvfølgelig ikke er acceptabelt, og at vi ikke vil medvirke til noget sådant fra dansk side. Men det må påpeges, at der er et dilemma i, at denne medieafdækning måske har været til glæde for individer, biologiske forældre og adopterede, mens den måde forskellige danske medier har optrådt på i fremmede kulturer, har haft en negativ effekt for adoptionsformidlingen generelt. Reaktionen fra dansk og etiopisk side, f.eks. den gensidige lukning af formidling fra børnehjem udenfor hovedstaden Addis i Etiopien medvirker ikke til at hjælpe de udsatte børn udenfor Addis. Vi frygter, at det allerede nu har fået fatale konsekvenser for udsatte børn, bl.a. på børnehjem i Etiopien, men også andre steder i verden.

Dette underbygges også af, at vi i Adoption & Samfund har fået underretninger om, at der i dag er børn på børnehjem i Etiopien, som lever under meget udsatte vilkår uden den nødvendige fysiske og psykiske kontakt og omsorg. Det beskrives for os, at børnene sidder og ”rokker” på offentlige børnehjem, ganske som vi så børn gøre på rumænske børnehjem efter murens fald i 1989. Denne bekymrende adfærd hos børn er et udtryk for meget svær og måske uoprettelig mistrivsel.

Vi har også i Adoption & Samfund fået underretninger om, at de etiopiske myndigheder oplever sig disrespektfuldt behandlet af bedreviddende danske myndigheder og myndigheder fra andre modtagerlande. Dette sker i en situation, hvor de godt er klar over, at de har svært ved at varetage deres mest udsatte børns tarv, og at myndighederne mangler ressourcer til altid at sikre den fornødne kvalitet i samarbejdet om adoption. For alle giverlande er dette et meget sårbart område, som det er meget betydningsfuldt at vise den dybeste respekt for.

I dag er børnehjemmenes og de etiopiske myndigheders udmelding, at de ikke har så mange børn, der kan frigives til adoption som tidligere, men det strider som nævnt åbenlyst mod andre underretninger, der peger på disse børns reelle høje mistrivsel.

Adoption & Samfund mener, at de danske myndigheder bør bidrage til en genopbygning og reetablering af gode, tillidsfulde og respektfulde relationer til de etiopiske myndigheder baseret på kulturforståelse, således

at vi kan få afdækket, hvor stort problemet er med børn i stærk mistrivsel, og så vi kan få indledt et velfungerende samarbejde om adoption. Og vi mener at denne fornyede tilgang, der bygger på åbenhed, tillid og respekt, bør være den fremtidige gældende model for den gode opbygning og vedligeholdelse af relationer til alle nuværende og kommende samarbejdspartnere på adoptionsområdet i giverlandene.

Det skal understreges, at Adoption & Samfund under ingen omstændigheder kan acceptere, at der foregår ulovligheder, betaling under bordet, eller at der anvendes andre metoder, der gør eller medvirker til at adoptivbørn reelt er eller opfattes som en handelsvare. Vi har som modtagerland et enormt ansvar for at sikre, at sådanne ulovligheder og uetisk adfærd ikke finder sted. Desværre må vi konstatere, at det nuværende opsyn og tilsyn fra de danske myndigheders side ikke lever op til de forventninger, man med rimelighed kan stille. På den baggrund vil vi gerne opfordre til, at der indføres et kvalitetssikringssystem for samarbejdet om adoption, som både omfatter de formidlende organisationer og de danske myndigheder. Vi indgår meget gerne i en tættere dialog om, hvorledes et tilsyn med området kan organiseres, f.eks. med anvendelsen af de danske repræsentationer under Udenrigsministeriet.

Etik og grader af åbne adoptioner

Alle mennesker har brug for at kunne fortælle en hel og attraktiv identitetsfortælling om sig selv, for at kunne leve et mentalt sundt liv. En fortælling om hvem der har født os, hvor vi er født, hvordan boligen så ud, hvem vi legede med osv. Dette behov har adopterede børn, unge og voksne også.

Flere af de koreansk adopterede, der i dag er voksne (f.eks. adoptionsforsker Lene Myong), har gjort os opmærksom på, at det før var svært for internationalt adopterede at skabe sig en hel og attraktiv identitetsfortælling, og at det stadig kan være vanskeligt.

En etisk adoptionsformidling af børn til adoption skal sikre, at der er så meget tilgængelig viden om et barns fødsel og første opvækst som muligt, således at en dansker med international adoptivbaggrund kan få denne viden, når vedkommende har behov for den.

Det er dog væsentligt at være opmærksom på, at etablering af et tilknytningsbånd mellem adoptivbarnet og adoptivforældrene også er helt afgørende for udvikling af mental sundhed. En eventuel kontakt til biologiske forældre må ikke få en sådan karakter, at adoptivbarnet kommer til at føle sig som kastebold mellem biologiske forældre og adoptivforældre. Det er en ulykkelig situation for et barn at være i, hvor forældrene ikke formår at tage tilstrækkelig hånd om barnets tarv, som det f.eks. kan ses ved en skilsmisse.

Adoption & Samfund er tilhænger af, at der indføres grader af åbne adoptioner baseret på, hvad der må opfattes som det bedste for barnet, altså at det er i barnets tarv. Det skal derfor altid sikres, at det enkelte barns rettigheder respekteres.

Vi skal dog samtidig minde om, at det fortsat for en lang række af adopterede børn, unge og voksne ikke vil være realistisk at indgå i åbne adoptioner. Her tænkes på de mange hittebørn, for hvem viden om og kendskab til den biologiske slægt er et ønske, der aldrig kan opfyldes. Der synes at være en udbredt og fejlagtig opfattelse af, at der fremover globalt vil være færre og færre børn, der efterlades som hittebørn. Her må opmærksomheden henledes på, at det fortsat i f.eks. Kina er almindeligt, at kvinder efterlader deres nyfødte børn på steder, de ved er "sikre", dvs. at barnet vil blive fundet relativt hurtigt og så betids, at det ikke lider unødigt overlast eller dør. For nylig har man i Kina fra myndighedsside foreslået indførelsen af centrale opsamlingssteder over hele landet, hvor kvinder anonymt kan indlevere deres børn.

Det er afgørende for Adoption & Samfund, at vi også respekterer denne gruppe af adopteredes tarv, når ønskerne om åbenhed skal drøftes, og nærmere modeller herfor skal fastlægges. Disse børn og unge har et tilsvarende og fuldt acceptabelt krav på respektfuld omtale og behandling, og at vi sikrer den nødvendige viden om de særlige psykologiske udfordringer, der kan være ved aldrig at have mulighed for at finde sine biologiske rødder, og at der findes den fornødne adgang til kvalificeret hjælp, råd og vejledning, f.eks. gennem et Videnscenter for Adoption.

Nænsom overdragelse

Et område, der kræver et højere fokus og indsætter for forbedring, er den overdragelsesproces, der foregår mellem det enkelte barn og den nye mor og/eller far. Vi oplever, at disse overdragelser ofte foregår under særdeles kaotiske forhold, og ikke med respekt for det sårbare individ, der adskilles fra det nuværende og skal tilknytte sig det fremtidige. Der kan gives en lang række af hårrejsende eksempler på situationer, der af alle parter opleves som kaotiske, og måske endda traumatiserende.

I denne sammenhæng er det desuden vigtigt at overdragelsen af adoptivbørn sker under størst mulig hensyntagen til deres kammerater, som ikke bliver adopteret. Det er en meget stor belastning for børn gang på gang at opleve, at deres kammerater rejser bort, mens de selv må blive tilbage på børnehjemmet.

Det er vores opfattelse at en nænsom overdragelse kan være medvirkende til en bedre proces, for såvel barn som adoptivfamilie. Vi anbefaler derfor, at dette indgår i de fremtidige drøftelser om de formidlende organisationers ansvar på dette område og vi stiller os naturligvis til rådighed med vore erfaringer.

2. Overvejelser over hvilke problemstillinger A&S ser i giverlandene, og hvilke løsninger A&S kan pege på

Manglende respekt og kulturforståelse i samarbejdet om adoptionshjælp

Vi får i Adoptions & Samfund i øjeblikket meldinger om, at de Etiopiske myndigheder for nuværende ikke føler sig respekteret eller forstået af særligt Danmark. Bl.a. kan selve den danske kommunikationsform give anledning til misforståelser. Det etiopiske hovedsprog, amharisk, har fx ikke negationer som det danske sprog, og når Ankestyrelsen kommunikerer til de etiopiske myndigheder uden blik for dette, kan det give anledning til både uheldige misforståelser og vrede, som skader samarbejdet og i sidste ende kan have fatale konsekvenser for meget udsatte børn, for hvem international adoption ville være en god fælles varetagelse af barnets tarv.

Adoption & Samfund foreslår derfor, at Ankestyrelsen har en højere grad af fokus på kulturforståelse i sin kommunikation med giverlande.

Behov for større kulturel mellemfolkelig forståelse i samarbejdet om adoption.

Det nuværende tilsyn bør styrkes gennem større kulturforståelse gennem hele adoptionsprocessen. Det er ikke muligt at varetage et kvalificeret tilsyn ved – i god tid varslede - korte tilsynsbesøg med lange mellemrum. Et kvalificeret adoptionssamarbejde kan ikke varetages på grundlag af jura alene – der skal kulturforståelse til.

Adoption & Samfund foreslår derfor som nævnt ovenfor, at ambassader og konsulater i giverlandene inddrages i tilsynsarbejdet og i udvælgelsen og godkendelsen af samarbejdsparter i giverlande.

Afslutning

Vi håber at ovenævnte synspunkter kan medvirke til at nuancere et særdeles vigtigt område, og at vore svar lever op til Socialudvalgets forventninger.

Afslutningsvist skal vi igen nævne, at vi naturligvis stiller os til rådighed, og at vi meget gerne vil deltage i det konkrete arbejde med at forbedre vilkårene for de nuværende og kommende adoptanter og adopterede.

Med venlig hilsen

Jens Damkjær, formand